

Bekir Šabić
Nasiha Smajlović
Ramiz Nurikić
Behram begova medresa u Tuzli

ODGOJNI RAD KAO FAKTOR RAZVOJA LIČNOSTI UČENIKA

DOI: 10.58584/2490-3752.2022.8.7.49

SAŽETAK

Odgojni rad, uz obrazovanje, predstavlja najznačajniju djelatnost unutar jednog društva, a posebno mjesto zazimaju škole kao najorganizovaniji i institucionalni oblik odgojnog rada. U ovom radu se problematizira i analizira odgojni rad. Na osnovu metode analize sadržaja, analitičko–deskriptivne metode i servej kao terenske varijante analitičko–deskriptivne metode, nastojao se istražiti kvalitet odgojnog rada u Medresi. Korišten je postupak anketiranja i statistička procedura aritmetičke sredine za analizu i interpretaciju rezultata istraživanja.

Ključne riječi: *učenik, odgajatelj, odgojni rad*

1. Teorijsko-metodološki okvir istraživanja

1. 1. *Problem istraživanja*

U posljednje vrijeme sve je veći akcenat, kao što je u pedagogiji i psihologiji poznato, na razvoju ličnosti čovjeka. Brojni su faktori koji utječu na razvoj ličnosti, a najvažniji su porodica, škola, vanjska okolina i religija. Porodica ima najveću ulogu u odgoju i obrazovanju svake individue u toku njenog razvoja. Poznato je da je čovječanstvo izloženo mnogobrojnim krizama, a sve te krize nastale su upravo zbog loših poteza samog čovjeka. Najveća kriza od svih jeste kriza čovječanstva. Čovjek sve više gubi ono glavno što ga čini čovjekom, a to je *čovječnost*. Razlog tome je loš odgoj. Čovjek nije naučen da se *ljudski* ponaša. Ljudsko društvo se danas suočava sa sve većim brojem problema koji su, prema mišljenju sve većeg broja priznatih svjetskih eksperata za mentalno zdravlje, posljedica duhovne i moralno-etičke degradacije čovjeka. Odavno smo svjedoci postojanja nemoralna, bluda, laži, spletkarenja, mržnje, ratova, nedostatka čednosti u društvima. Rješenje za ovaj problem je svakako dobar odgoj i obrazovanje koji će čovjeka učiniti, na svoj način, specifičnom ličnošću, odnosno čovjekom.

Problemsko pitanje ovog istraživačkog rada jeste „Odgojni rad u domu Behram-begove medrese“.

1. 2. *Predmet istraživanja*

Odgoj je star koliko i čovječanstvo te smo, vodeći se principima odgoja i obrazovanja u poimanju moralnosti, intelektualnog odgoja, samoodgoja, domske pedagogije, predmet istraživanja bazirali na odgojno djelovanju unutar đачkog doma Behram-begove medrese.

Istraživanje smo bazirali na saznanjima koliko i kako na učenike i razvoj njihovih ličnosti djeluje boravak u domu, odnos s odgajateljima/cama, olakšava li im pozitivan odonos s odgajateljima/cama njihov razvoj, formiranje pozitivnih, moralnih, islamskih osobina čovjeka. Koliko na njihov razvoj utječe društvo u kojem se kreću, muzika koju slušaju, da li je slušaju? Koliko savjeti odgajatelja utječu na promjene ponašanja kod učenika i u kojoj mjeri? Kakav utjecaj ima slijeđenje islamskih pravila, normi na razvoj ličnosti? Da li i koliko na njihov razvoj utječu obavezne džematske dužnosti?

Iako živimo u vremenu kada se lahko može doći do svih informacija, većina ne shvata da je odgoj ono što oblikuje ličnost. Veoma je važno odgojno djelovanje unutar đakskog doma i njegova uspješnost zavisi od mnogih faktora.

1. 3. Ciljevi istraživanja

1. 3. 1. Naučni (znanstveni) ciljevi istraživanja

Ispitati faktore koji utječu na odgojna djelovanja u đakskom domu i Behram-begovoj medresi kao odgojno-obrazovnoj instituciji te ispitati faktore koji utječu na razvoj i formiranje pozitivnih osobina ličnosti kod učenika/ca.

1. 3. 2. Društveni (pragmatični) ciljevi istraživanja

Pragmatični cilj istraživanja jeste da se društvu prikaže značaj odgojnog djelovanja u đakskom domu i školi na formiranje ličnosti, s posebnim naglaskom na djelovanje islamskog odgoja i obrazovanja. Prikazati da se islamskim odgojnim principima razvijaju i formiraju ličnosti s pozitivnim osobinama. Također je cilj da se prikaže kako se uz islamsko odgojno djelovanje mogu savladati svakodnevne prepreke i problemi na koje nailaze mlade osobe. Islam daje motivaciju da se uvijek poseže za novim znanjem i da se uvijek ulaže u sebe, kako bismo postali što bolje ličnosti.

Generalna hipoteza

Djeca koja pohađaju nastavu i borave u đakskom domu Behram-begove medrese i pod odgojnim su utjecajem odgajatelja koji svoj rad baziraju na principima islamske pedagogije, razvijaju se u ličnosti više pozitivnih osobina, kao što su strpljivost, plemenitost, solidarnost, povjerljivost.

Hipoteze:

1. Odgojne metode koje se upotrebljavaju u radu s odgajanicima potiču pozitivne osobine ličnosti, ali i rad na sebi.
2. Saradnja koju škola ostvaruje s porodicama odgajanika pozitivno utječe na razvoj odgajanika.

3. Obaveznost obavljanja namaza u džematu izgrađuje jake i odgovorne mlade muslimanske ličnosti.
4. Savjetodavni rad unutar đaćkog doma pomaže pri rješavanju problema u ponašanju kod odgajanika.
5. Odgajatelji na primjeren način upozoravaju odgajanike na štetnost poroka i na važnost zdrave ishrane i zdravog načina života
6. Povjerenje između odgajatelja i odgajanika veoma je važan faktor u pozitivnom odgojnom djelovanju.
7. Učenicima odgovara da odgajatelji pokazuju brigu za njih.
8. Odgajatelji posebnu pažnju posvećuju aktivnostima pomoću kojih učenici stiču i razvijaju radne navike.
9. Iskrenost je vrlina koja krasi većinu odgajanika.

1. 4. Metode istraživanja

Empirijska neeksperimentalna metoda

Ovom metodom želimo upoznati problem onakav kakv jeste u određenom vremenu i prostoru. Ova metoda se zove i servej-metoda. Ovom metodom prikupljaju se empirijski podaci (znanje, stavovi, mišljenja i dr.). Dobiveni podaci obrađuju se statistički, kvalitativno analiziraju i tumače. Rezultate dobivene ovom metodom kompariramo s rezultatima do kojih dolazimo metodom teorijske analize.

Metoda teorijske analize

Ovom metodom analiziraju se različita ranija istraživanja nekog problema, polazeći od spoznaje, raznih podataka, shvatanja odnosa i rješenja te se, logično-misaonim putem, uz odabrane primjere i ilustracije, dolazi do novih rješenja, pogleda ili znanstvenih istina.

1. 5. Tehnike i instrumenti istraživanja

Anketa je pismeno prikupljanje podataka o stavovima i mišljenjima koja se, uz pomoć upitnika, provodi na reprezentativnom uzorku. (Kukić, 2015, str. 115) Stavovi izraženi anketnim listom su subjektivni iskazi. Osnovne karakteristike dobrog anketnog lista su: optimalna dužina i optimalno vrijeme za davanje odgovora,

visok stepen motivacije ispitanika, jasnoća uputstva za popunjavanje, nedvosmislen stil formiranja pitanja, privlačnost posljednje forme, mogućnosti efikasnog sređivanja podataka. Anketa korištena u ovom istraživanju odrađena je online, kao google forms.

1. 6. Uzorak istraživanja

Uzorak ispitanika sačinjavaju učenici i učenice Behram-begove medrese u Tuzli (426 učenika/ca).

1. 7. Područje istraživanja i plan istraživanja

Područje istraživanja je Behram-begova medresa u Tuzli koju pohađaju učenici iz cijele Bosne i Hercegovine. Vremenski period istraživanja je školska 2019/20. godina.

2. Teorijska razrada teme

U skladu s odabranom temom, definisani su osnovni pojmovi koji je karakterišu, a to su: domski odgoj, sadržaj i područja odgojnog djelovanja u domu, ciljevi odgojno – obrazovnog djelovanja u domu, principi odgojno – obrazovnog djelovanja u domu, metodski postupci moralnog odgojnog područja u domovima, odgajatelj, ličnost odgajanika, džemat, slobodno vrijeme i mladi, poremećaji u ponašanju, ovisnost – pušenje, karakteristike ličnosti muslimana.

2. 1. Defnisanje osnovnih pojmova

2. 1. 1. Domski odgoj

Pod odgojem u domovima podrazumijevamo odgojni rad koji se odvija u društvenim ustanovama za smještaj i odgoj djece i mladih. Domovi su se pojavili još u antičko doba. Osnovani su za smještaj učenika uz pojedine filozofske škole. U srednjem vijeku domovi su postojali uz crkvene škole. Prva humanistička škola Mantovi bila je škola – internat, a osnovao ju je Vitorino da Feltre u prvoj polovini XV stoljeća i nazvao je casa giocosa (kuća, dom radosti).

Odgojni domovi u prirodi organizirani su kao velike porodice, kao životne zajednice učenika – odgajanika i učitelja – odgajatelja.

Domovi će i ubuće imati važnu odgojno – socijalnu ulogu za određene grupacije djece:

- Za djecu koja se obrazuju u stručnim školama van mjesta stanovanja,
- Za djecu bez roditelja, zbog ekonomskih uvjeta, nesređenih odnosa u porodici, zbog akutnih i hroničnih oboljenja,
- Za djecu iz porodica koje su zbog svog kvaliteta faktori odgojne ugroženosti za djecu i omladinu,
- Za djecu sa smetnjama u razvoju kojima je potreban specijalni tretman. (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 220)

2. 1. 2. Sadržaj i područja odgojnog djelovanja u domu

Odgojno – obrazovni rad u domu planira se godišnjim programom rada. Programске osnove cjelokupni sadržaj rada razvrstavaju na sedam područja:

- Zdravstveno – higijensko, rekreacijsko i ekološko odgojno područje koje podrazumijeva pravilnu organizaciju, raspored i izmjenu dnevnog i sedmičnog rada, učenja, slobodnih i rekreativnih aktivnosti, odmor i redovno spavanje; nastoji se uskladiti način života, individualne potrebe i životni ritam pojedinih učenika, ali i razvijati svijest i potrebu o higijeni.
- Intelektualno odgojno područje odnosi se na to da je uloga doma organizovati i omogućiti uvjete za uspješno učenje koje traje 2-3 sata dnevno. Uključuje pripremu, učenje i provjeravanje rezultata učenja i obaveza je svih učenika.
- Moralno i društveno odgojno područje ogleda se u oblikovanju moralne spoznaje, moralnih uvjerenja i stavova, moralnog ponašanja i djelovanja, u razvijanju pozitivnog odnosa prema životu i radu, materijalnim i duhovnim vrijednostima, samome sebi i drugima, prema porodici, drugim narodima i čovječanstvu. Na svim ovim područjima nužno je kod djece razviti pozitivne ljudske karakteristike.
- Radno odgojno područje uključuje razvijanje radnih navika, kulture rada, radosti kreiranja, spremnosti obavljanja dužnosti i obaveza, osjećaja dužnosti i odgovornosti.

- Slobodne aktivnosti i slobodno vrijeme učenika imaju za cilj obezbijediti pojedinačni i zajednički život.
- Kulturno – zabavni život učenika nastoji ljepšim, kreativnijim sadržajima uljepšati život učenika u domu.

Povezanost doma i socijalne sredine ostvaruje se putem saradnje s: roditeljima i porodičnim domovima, sa školom, preduzećima, s vjerskim, socijalnim, kulturnim, zdravstvenim ustanovama i udruženjima, sa znanstvenim ustanovama i ustanovama socijalne zaštite. (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 224 - 225)

2. 1. 3. Ciljevi odgojno – obrazovnog djelovanja u domu

Cilj postojanja doma je ostvarivanje odgojno – obrazovnih i socijalnih funkcija i zadataka. Pored općih ciljeva odgoja, postoje i zadaci i ciljevi odgojno – obrazovnog rada u domu. U domu treba da se obezbijede uslovi za nesmetan:

- pravilan tjelesni razvoj odgajanika; on dolazi na prvo mjesto zbog svoje osnovnosti, a ostvaruje se obraćanjem pažnje na: pravilnu ishranu, organiziranje fizičkih aktivnosti u dvorištu i na igralištima, razvijanje zdravstveno – higijenskih navika, organiziranju izleta i ekskurzija, organiziranju ljetovanja i zimovanja odgajanika;
- pravilan intelektualni odgoj koji podrazumijeva posebnu sistematsku obuku u procesu redovnog školovanja;
- za društveno-moralni odgoj u okviru kojeg bi trebalo posvetiti pažnju formiranju osnovnih moralnih normi kod mladih, osjećanja i navika moralnog ponašanja, formiranje odnosa prema sebi i drugima, kulture ponašanja među odgajanicima. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti otklanjanju primjera i manifestacija grubosti, drskosti, egoizma, pohlepnosti i dr;
- za spolni odgoj bitno je ostvariti atmosferu za razvijanje povjerenja, uzajamnog pomaganja i poštovanja, bratske i seestrinske ljubavi među odgajanicima;
- za estetski odgoj bitan je i sam izgled doma, mogućnost gaženja cvijeća, uređenja prostorija itd. Da bi se kod učenika razvio smisao za lijepo, potrebno je posebnu pažnju posvetiti radu na sekcijama (dramska, recitatorska, horska itd.) koje

imaju veliku ulogu u doprinosu ostvarivanja ciljeva estetskog odgojnog djelovanja u domovima;

- za radno-tehnički odgoj odgajanike bi trebalo angažirati na: samoposluživanje, održavanje i čuvanje odjeće i obuće, održavanje i čišćenje spavaonica, namještaja i posteljine, čišćenje i održavanje ostalih prostorija, rad u vrtu i rad u radionicama. (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 227 - 228)

2. 1. 4. Principi odgojno-obrazovnog djelovanja u domu

Odgojno-obrazovni rad u domu je cjelovit proces koji se očituje na svim odgojnim područjima. Pored osnovnih principa koji zahtijevaju područja tjelesnog, intelektualnog, moralnog, estetskog i radnog odgoja, zbog specifičnosti domskog odgoja, izdvajaju se još neki principi:

- Princip aktivnosti podrazumijeva da program odgojne djelatnosti treba da bude takav da predvidi veliko bogatstvo aktivnosti u kojima će doći do punog izražaja inicijativa svakog odgajnika.
- Princip postavljanja zahtjeva i poštovanja ličnosti odgajnika podrazumijeva traženje od odgajnika da prihvate i izvršavaju svoje dužnosti, obaveze, zadatke, da poštuju norme i pravila ljudskog ponašanja, a uporedu s tim poštovati ličnost odgajnika, tretirati ih kao subjekte odgojno-obrazovnog procesa, prihvatiti njihove prijedloge i inicijative, prijedloge i nastojanja itd.
- Princip socijalizacije nalaže da se odgojne grupe i cijela zajednica odgajnika u domu organiziraju kao odgojne zajednice u kojima će odgajnici stjecati emocionalna i socijalna iskustva i tako se odgajati za zajednice i društveni život.
- Princip individualizacije nalaže da odgajatelj mora upoznati sve odgajanike, njihove individualne interese i sklonosti, osobine i mogućnosti i da svoje odgojno djelovanje prilagodi tim individualnim potrebama i mogućnostima.
- Princip posrednog pristupanja odgajniku omogućuje inicijative odgajnika, smanjuje otpor odgajateljevim nastojanjima i proizvodi povoljnu klimu da se zajedničkim akcijama postignu željeni rezultati.

- Princip minimalne segregacije zahtijeva da dom i njegovi odgajanci budu životno integrirani, uključeni u životnu sredinu, da žive životom svoga mjesta, mjesne zajednice i njenih građana, a posebno mladih ljudi na tom području.
- Princip jedinstva odgojnih utjecaja pretpostavlja pogodnu atmosferu među svim odgajanicima, odgajateljima i ostalim osobljem u kojoj postoji i jedinstvo odgojnih utjecaja svih članova radne organizacije. (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 230)

2. 1. 5. Metodski postupci moralnog odgojnog područja u domovima

U praksi odgojne djelatnosti u domu moralni odgoj je u središtu djelovanja pa se odgajatelji najčešće služe metodskim postupcima tog područja.

- U praksi se često primjenjuje razgovor odgajatelja s odgajanicom. Razgovor povezuje međusobno odgajatelje i odgajanike, ima informativnu funkciju i približava ih. Odgajatelji ga koriste kada žele prenijeti neku informaciju, saopćiti neke podatke, iznijeti mišljenja odgajanicima, iskustva, proširiti spoznaje, kada žele upoznati njihove probleme, stavove, osobine, koristiti shvatanja, dogovoriti se oko nekih aktivnosti itd.

S obzirom na cilj, postoje četiri odgojna postupka:

1. Poučavanje, cilj mu je da odgajatelj pouči odgajanika kako da se postavi u određenoj situaciji. Odgajatelj ima ulogu savjetodavca, starijeg i iskusnijeg prijatelja, roditelja koji želi pomoći odgajanicu da riješi životni problem.
2. Uvjeravanje ima za svrhu da se razviju odgovarajuća uvjerenja, stavovi, vrijednosni kriteriji i smisao za etičke, estetske i opće kulturne vrijednosti.
3. Navikavanje je usmjereno na ljudske postupke. Važno je da odgajatelj u radu s odgajanicima u svome ponašanju ispoljava sklad misli, riječi i djela. Navikavanje se stječe u praktičnim situacijama, prilikama i mogućnostima djelovanja.
4. Sprečavanje se koristi kada se žele spriječiti loši utjecaji, izbjeći djelovanje negativnih primjera, ispravljati pogrešna uvjerenja i stavovi, odvikavanje djece od loših navika i kad ih

treba preodgajati. Primjenjuje se rijetko, kad zakažu svi drugi odgojni postupci. (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 232 - 233)

2. 1. 6. *Odgajatelj/ica*

Odgajatelj je stručno osposobljena osoba koja neposredno sudjeluje u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa. Zajedno s drugim stručnim djelatnicima ustanove, stručno promišlja odgojno-obrazovni proces, tj. planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima, prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s učenicima te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za realizaciju različitih odgojno-obrazovnih aktivnosti. Odgajatelj prati i obezbjeđuje uvjete za zadovoljenje svakodnevnih potreba učenika te potiče razvoj, odgoj i učenje svakoga učenika u skladu s njegovim sposobnostima. Također prikuplja i vodi dokumentaciju o učenicima i cijelome odgojno-obrazovnom procesu, nastojeći ga sistemski unapređivati. U tom smislu, kontinuirano surađuje s roditeljima, stručnim timom i drugim stručnjacima u ustanovi i izvan nje. Profesionalni razvoj odgajatelja treba rezultirati ne samo pomacima u znanjuna i promjenama njegovim uvjerenjima i djelovanju (NCVVO, 63:2012).

Uloga odgajatelja je jako bitna. Svaki odgajatelj mora ovladati znanstvenim spoznajama o faktorima razvoja djece i omladine, o životnim uvjetima toga razvoja u porodici, školi i drugim socijalnim strukturama u konkretnom društvu i vremenu. Odgajatelj mora poznavati ličnost svojih odgajnika i faktore koji su na nju djelovali.

Budući da internat predstavlja drugi dom djeci-učenicima, potrebno je voditi brigu o svojim odgajnicima i biti spreman u svakom trenutku pružiti djeci savjet i podršku ukoliko je zatraže.

Budući da su glavni nosioci odgojnog rada u internatu upravo odgajatelji, pred njih se stavljaju brojni zadaci. Neke od njih navodi dr. M. Dervišbegović, 1997:

- a) organiziranje cjelokupne aktivnosti svoje grupe,
- b) briga o zdravlju članova grupe i, po potrebi, upućivanje na preglede i liječenje,
- c) praćenje i usmjeravanje u pozitivnom pravcu razvoja svakog odgajnika,

- d) pomoć pojedinim članovima da savladaju teškoće, krize i probleme,
- e) rad s odgajanicima asocijalnog ponašanja,
- f) praćenje razvoja cijele grupe i redovno održavanje grupnih sastanaka,
- g) koordiniranje rada unutar jedne grupe, rješavanje konfliktnih situacija ukoliko se pojave,
- h) saradnja s razrednim starješinama i drugim stručnim saradnicima iz škole,
- i) suradnja s roditeljima ili starateljima,
- j) vođenje neophodne dokumentacije o članovima grupe i grupe u cjelini.

Za uspješnu realizaciju grupnog rada jako je važno da odgajatelj poznaje sve fenomene grupnog života i rada (Karakteristike grupe, načine formiranja grupe, grupnu dinamiku, grupnu strukturu i odgojne vrijednosti grupnog rada). (Tomić; Osmić; Karić, 2006, str. 229-230)

2. 1. 7. Ličnost odgajnika

U ovom slučaju objasniti ćemo ličnost odgajnika na kojima je provedeno anketiranje, tj. ličnost adolescenata. Prema nekim teorijama ličnosti, postoje dvije faze adolescencije: rana faza (od 12 do 14/15 godine) i kasna adolescencija (od 15 do 18 godine). Poblježe ćemo pojasniti kasnu adolescenciju jer su naši ispitanici pripadnici ove faze adolescencije.

Najizraženiji razvojni zadaci adolescenata ove dobi su konsolidacija identiteta, profesionalni razvoj i izbor zanimanja i razvijanje kapaciteta za intimnost u odnosima.

U ovom periodu utjecaj socijalne grupe i socijalni odnosi u socijalizaciji postaju veoma važni. Adolescentove veze s roditeljima slabe jer mladi teže ka samostalnosti i neovisnosti. Adolescenti su skloni i konfliktima, kako s roditeljima tako i s profesorima i odgajateljima. U ovom periodu pojedinac doživljava i krizu identiteta jer on sada postaje svjestan svojih individualnih obilježja, a posebnu važnost ima odabir budućeg zanimanja. Unutarnji organizator ličnosti je ego i on znači mogućnost intergacije znanja, vještina, sposobnosti i talenata pojedinca. Jedan od načina te integracije jeste identifikacija

s pojedincima koji su pokazali da imaju svoj identitet i integritet i da su adaptirani u društvu. Ego vrši selekciju potreba i impulsa, kao i načina njihovog zadovoljavanja i kontroliranja. Kao rezultat ovakvog djelovanja ega formira se psihosocijalni identitet pojedinca. Erikson navodi da su za formiranje ego-identiteta relevantna tri preduvjeta:

1. da pojedinac doživljava sebe kao istu osobu u različitim vremenima i situacijama,
2. da ga drugi doživljavaju kao istog u različitim vremenima i situacijama, rast i akumuliranje pouzdanja u skladu sa samo-percepcijom i percepcijom drugih. (Šehović, 2007, str. 385)

U toku traženja i sticanja ispravnog identiteta „isprobavanje“ različitih interesa i načina ponašanja nužan su dio procesa razvoja identiteta koji se proteže i kroz ranu odraslu dob. Za adolescente je pritom važno da imaju mogućnost ovakvog istraživanja u sigurnom okruženju u kojem ono neće dovesti do negativnih i nepovratnih posljedica. Okvir za razvoj identiteta u adolescenciji je osjećaj pripadanja koji adolescent dobija od porodice. Adolescenti koji nemaju podržavajuće porodice mogu imati teškoće u razvoju kompetentnosti i samopouzdanja. U našem slučaju, veliku ulogu u formiranju identiteta adolescenata čine odnosi unutar internata i škole, kao i podržavajući i usmjeravajući odnosi odgajatelja naspram odgajanika.

Jedan od važnih zadataka u sklopu razvoja identiteta u razdoblju adolescencije je i odabir zanimanja. Već sredinom adolescentnog razdoblja, a naročito u periodu kasne adolescencije, razvija se profesionalni identitet, odabire buduće zanimanje i razmišljanje se postepeno mijenja s kratkoročnog fokusa prema dugoročnijem razmišljanju. Mladi se bave pitanjem koju će profesiju odabrati za svoj budući život, što se mnogima može činiti kao odluka puno zahtjevnija od njihovih trenutnih kapaciteta. Pri izboru zanimanja, do izražaja dolaze vrijednosti mladih. Mnogima od njih je u ovoj odluci izrazito važna podrška bliskih osoba, naročito podrška roditelja, a od koristi može biti i stručno profesionalno usmjeravanje. Adolescentima je izbor zanimanja važan korak na putu prema nezavisnosti od roditelja i ulasku u svijet odraslih.

Uz proces oblikovanja identiteta tokom kasne adolescencije izražen je i proces razvijanja kapaciteta za intimnost. Uspostavljanje

bliskih odnosa s prijateljima i prve romantične veze pružaju adolescentima iskustva intimnosti u odnosu, a razvijanje kapaciteta za intimnost proteže se i u odraslu dob, u kojoj doseže svoju puninu.

Adolescencija je razdoblje praćeno brojnim promjenama. No, određeni faktori pokazali su se rizičnima, odnosno zaštitnima za zdrav razvoj mladih u ovom periodu. Zaštitni faktori uključuju privrženost roditeljima, predanost školi, posvećivanje prosocijalnim aktivnostima i religioznost, dok se rizičnim faktorima smatraju autoritarna roditeljska kontrola, karakterizirana strogošću i namećanjem pravila, nedostatak bliskosti s roditeljima te nedostatak intimnosti u prijateljskim vezama. Upoređujući različite roditeljske stilove, pokazalo se da autoritativni stil roditeljstva, koji karakterizira ravnoteža emocionalnog prihvatanja i jasno postavljene strukture, rezultira najmanjim brojem problematičnih ishoda u adolescenciji. Pružanje strukture se pritom odnosi na davanje jasnih i konzistentnih smjernica, očekivanja, pravila i povratnih informacija koje mladima pružaju osnovu za iskustva kompetencije. Autoritarni stil koji se odnosi na emocionalno hladan odnos, uz strogu roditeljsku kontrolu i namećanje pravila, pokazao se povezan s manje problematičnim ponašanja adolescenata, no i nižim samopouzdanjem te lošijom slikom o sebi. S druge strane, indiferentni roditeljski stil, karakteriziran emocionalno hladnim odnosom, uz izostanak bilo kakve strukture i pravila, rezultira s više ponašajnih problema i više internaliziranih poremećaja. Stoga možemo reći da roditeljski stil koji podupire temeljne psihološke potrebe adolescenata karakterizira podržavanje kapaciteta mladih za samoinicijativu i autonomnost, zainteresiranost roditelja za dijete i aktivnu ulogu u njihovom životu, otvorenost i bliskost te jasno pružanje strukture. Kada sve ovo prenesemo na adolescente s kojima radimo, sve ove uloge roditelja se prenose na odgajatelja kao osobe s kojom djeca provode najviše vremena tokom boravka u internatu.

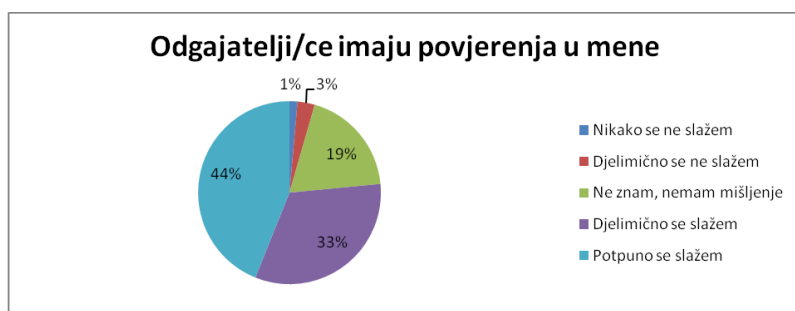
3. Rezultati istraživanja

U ovom poglavlju predstaviti ćemo rezultate do kojih smo došli u provedenom istraživanju. Od ukupno 507 učenika, anketu je radilo 426 (84,02%). Procenat učenika koji su radili anketu je 78,97% (199 od 252), a procenat učenica je 89,02% (227 od 255). Od njih 426, anketu je uradilo 46,71% učenika (199) i 53,29% učenica (227). Broj učenika/ca po razredima je sljedeći:

Razred	Radilo anketu	% od 426	Ukupan broj učenika u razredu	% od broja učenika/ca u razredu
I	106	24,88%	125	84,80%
II	115	27,00%	123	93,50%
III	120	28,17%	134	89,55%
IV	85	19,95%	125	68%

Rezultati do kojih smo došli analiziranjem popunjenih anketnih listova:

Odgajatelji/ce imaju povjerenja u mene.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	6	13	81	139	187
Tabela 1	1,41%	3,05%	19,01%	32,63%	43,90%

Izgrađeno povjerenje između učenika i profesora (odgajatelja) je osnova za uspješan odgojno-obrazovni rad. U Medresi povjerenje odgajatelja prema učenicima je na visokom nivou, preko 75% ispitanika smatra da odgajatelji imaju povjerenje u njih.

Radionice na kojima sam sudjelovao/la pomogle su mi za rad na sebi.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
26	23	92	122	163	
Tabela 2	6,10%	5,40%	21,60%	28,64%	38,26%

Radionice na kojima sam sudjelovao/la pomogle su mi za rad na sebi.

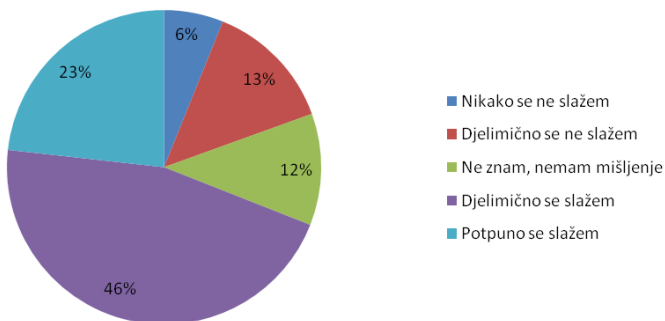

Poticanje učenika na rad na sebi i samoodgoj ključno je za kompetencije koje učenik treba da ponese iz Medrese. Koristeći razne radionice, učenici su stekli određene sposobnosti za lično usavršavanje. Rezultati iz tabele 2 pokazuju da samo 11% smatra da radionice nisu imale nikakav doprinos u radu na sebi.

Odgajatelji/ce su potpuno tolerantni.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
26	57	49	195	99	
6,10%	13,38%	11,50%	45,77%	23,24%	

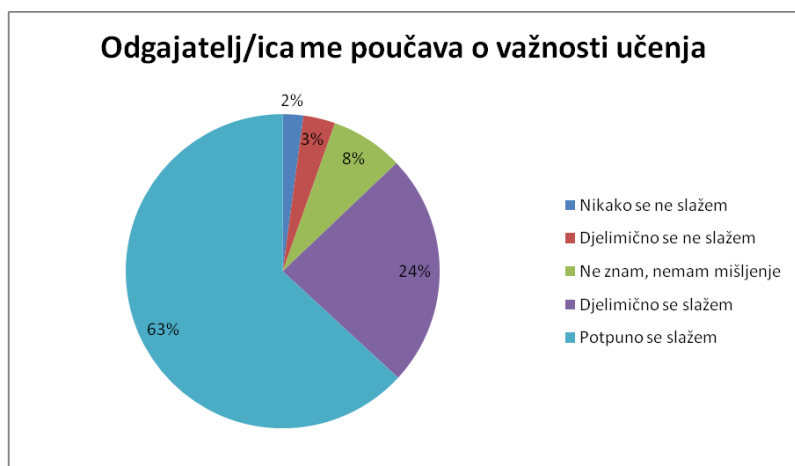
Tabela 3

Ogajatelji/ce su skroz tolerantni

U tabeli broj 3 su prezentovani rezultati koji nam ukazuju na to da 69,01% smatra da su odgajatelji dovoljno tolerantni u svome radu.

Odgajatelj/ica me poučava o važnosti učenja.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	9	14	32	102	269
Tabela 4	2,11%	3,29%	7,51%	23,94%	63,15%

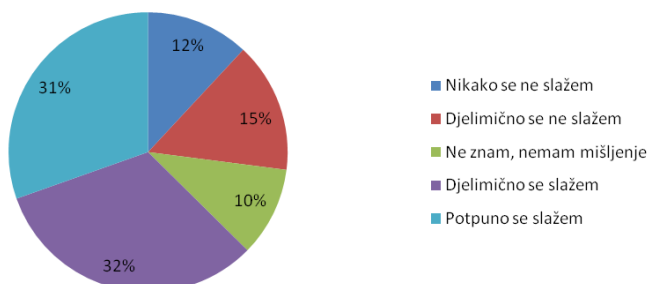

Učenje kao osnovni put do sticanja znanja i njegova vrijednost konstantni je zadatak za one koji rade u odgojno-obrazovnom procesu. Poticanje na sticanje znanja je bitno, s toga odgajatelji to rade i podstiču na učenje, prema 87,09% ispitanika koji smatraju tako.

Odgajatelji/ce imaju razumijevanja za naše mladenačke probleme.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	35	67	46	143	135
Tabela 5	8,22%	15,73%	10,80%	33,57%	31,69%

Odajatelji/ice imaju razumijevanja za naše mladalačke probleme

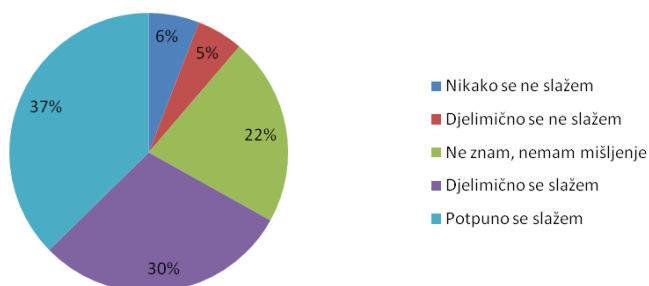

Da odgajatelji razumiju mladalačke probleme smatra oko 65% ispitanika.

Osjetim da je mojim odgajateljima/cama zaista stalo do mene.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	25	23	93	126	159
	5,87%	5,40%	21,83%	29,58%	37,32%

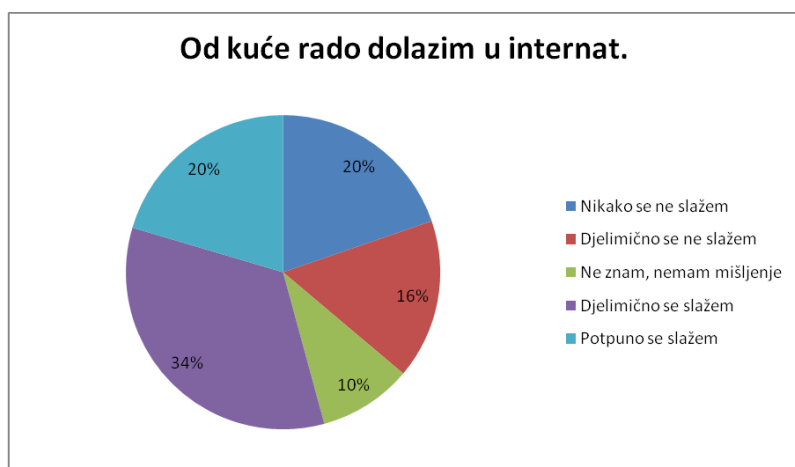
Tabela 6

Osjetim da je mojim odgajateljima/cama zaista stalo do mene.

Kroz rad i trud odgajatelja u svom poslu dašto bolje pripremv odgajanje za buduće izazove u životu i izgradnju moralne i svjesne osobe 67,90% ispitanika vidi da je to iz brige, želje i ljubavi prema njima.

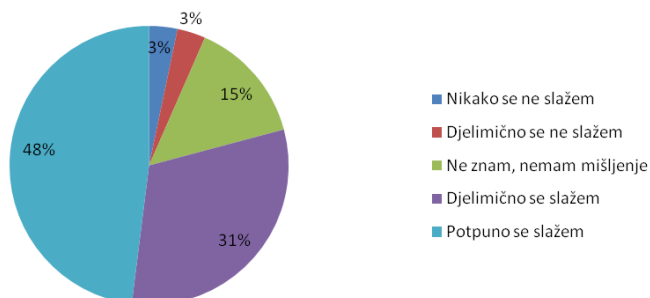
Od kuće rado dolazim u internat.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	84	70	41	144	87
Tabela 7	19,72%	16,43%	9,62%	33,80%	20,42%

Povratak od kuće u internat za 54% ispitanika je s radošću, dok za 37,15% ispitanika to nije tako nego to čine nerado.

Pohvale odgajatelja/ica me motiviraju za učenje.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	13	14	61	133	205
Tabela 8	3,05%	3,29%	14,32%	31,22%	48,12%

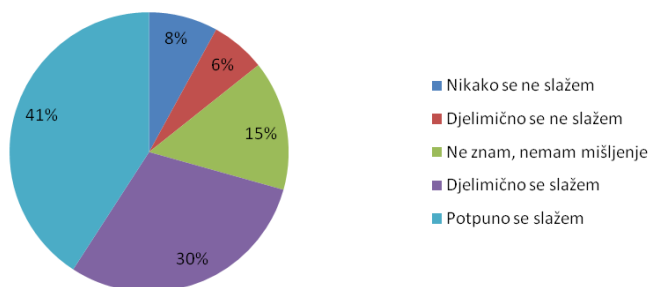
Pohvale odgajatelja/ica me motiviraju za učenje

Prepoznavanje truda i vrednovanje rada su od velikog značaja za motivaciju čovjeka da nastavi na tom putu, pa tako i za učenike pohvale njihovih odgajatelja ih motiviraju na učenje kako možemo vidjeti po rezultatima u tabeli broj 8, gdje se samo 6,34% izjasnilo da ih pohvale ne motivišu.

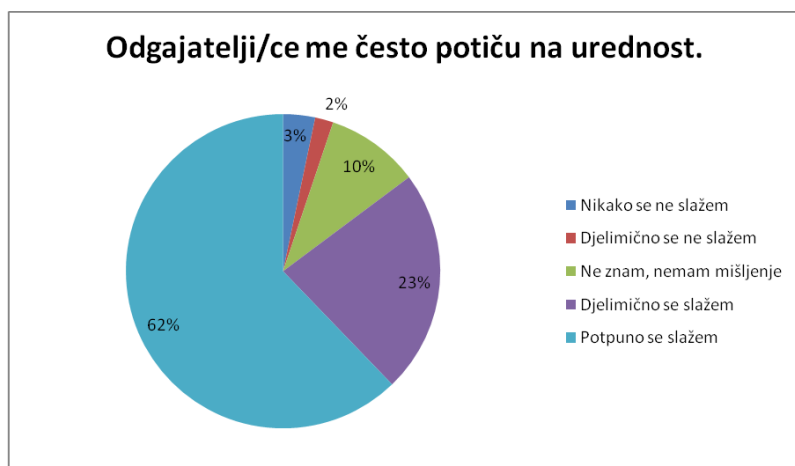
Volim kad odgajatelj/ica sa mnom razgovara o mojim problemima.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	34	27	64	127	174
Tabela 9	7,98%	6,34%	15,02%	29,81%	40,85%

Volim kad odgajatelj/ca sa mnom razgovara o mojim problemima.

Iz rezultata u tabeli broj 9 možemo vidjeti da 70,66% ispitanika smatra da je o bilo kojem problemu poželjno i potrebno da se s odgajateljima razgovara i da oni to vole i cijene kad odgajatelji rade.

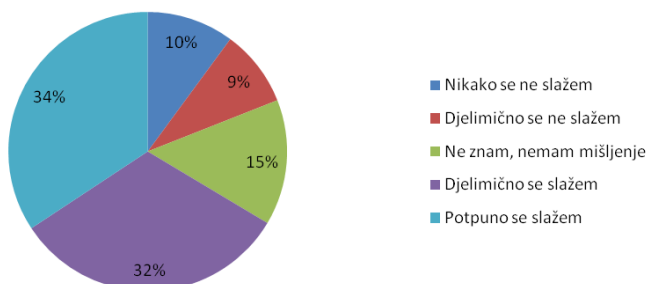
Odgajatelji/ce me često potiču na urednost.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
Tabela 10	14	8	41	98	265
	3,29%	1,88%	9,62%	23,00%	62,21%

Prema pokazateljima iz tabele broj 10 vidi se da 85,21% ispitanika smatra da odgajatelji često potiču na urednost, što je, s obzirom na specifičan ambijent odgojnog rada, sasvim i razumljivo jer boravak u internatu i urednost tog prostora je neodvojivi dio odgojnog rada.

Imam neograničeno povjerenje u moje odgajatelje/ice.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
Tabela 11	43	38	62	137	146
	10,09%	8,92%	14,55%	32,16%	34,27%

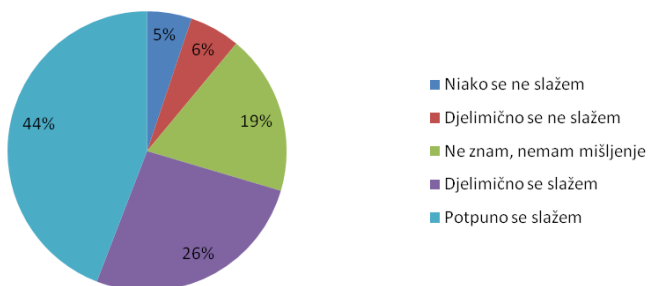
Imam neograničeno povjerenje u moje odgajatelje/ice.

Već smo apostrofirali bitnost međusobnog povjerenja odgajatelja i odgajanika u odgojnom radu. U tabeli broj 11 je prezentirano da 66,43% ispitanika vjeruje svojim odgajateljima, dok njih 34,27% to drži bezuslovnim i neograničenim povjerenjem.

Odgajatelji/ice uglavnom znaju gdje i s kim izlazim.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	22	25	79	112	188
Tabela 12	5,16%	5,87%	18,54%	26,29%	44,13%

Odgajatelji/ice uglavnom znaju gdje i s kim izlazim.

U smislu povjerenja prema odgajateljima je i to da su informisani s kim se i gdje učenici druže. Prema podacima iz tabele broj 12, njih 70,42% smatra da njihovi odgajatelji znaju gdje i s kim se druže.

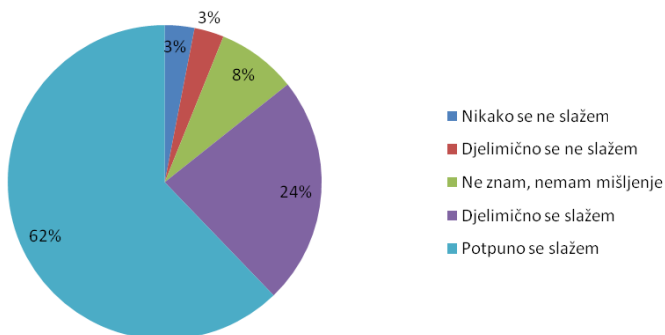
Život u internatu mi pomaže da se izgrađujem u bolju osobu.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	18	24	42	150	192
Tabela 13	4,23%	5,63%	9,86%	35,21%	45,07%

Prednosti internatskog života, u smislu izgradnje osobe spremne za život, prepoznaje 80,28% ispitanika koji smatraju da im život u internatu pomaže na putu izgradnje sebe kao bolje osobe.

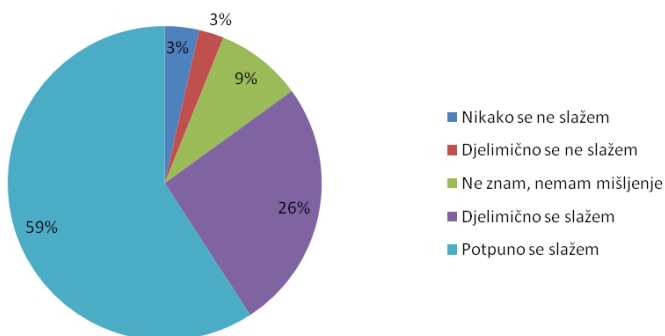
Odgajatelji/ce me potiču na iskrenost.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	13	13	35	100	265
Tabela 14	3,05%	3,05%	8,22%	23,47%	62,21%

Odgajatelji/ce me potiču na iskrenost.

Odgajatelji/ce me uče toleranciji i dogovoru.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
Tabela 15	15	11	38	110	252
	3,52%	2,58%	8,92%	25,82%	59,15%

Odgajatelji/ce me uče toleranciji i dogovoru

Volim kad me odgajatelji/ce potiču na svrsishodno/kreativno provođenje slobodnog vremena.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	24	27	72	131	172
Tabela 16	5,63%	6,34%	16,90%	30,75%	40,38%

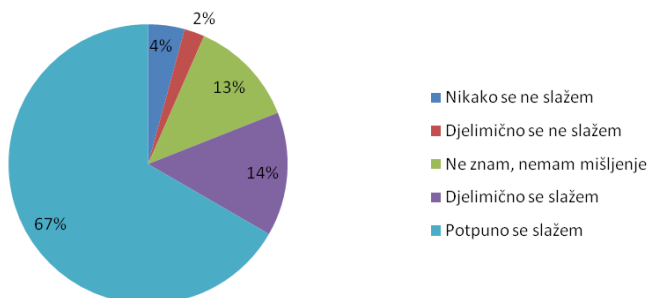

Odgajatelji/ce mi ukazuju na štetnost duhana i drugih poroka.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	18	10	53	61	284
Tabela 17	4,23%	2,35%	12,44%	14,32%	66,67%

Iz rezultata prezentiranih u tabelama 14,15,16,17 može se konstatovati da oko 80% ispitanika smatra da ih odgajatelji redovno potiču i usmjeravaju prema iskrenosti, tolerantnosti i dogovoru, korištenju slobodnog vremena te štetnosti duhana i drugih poroka.

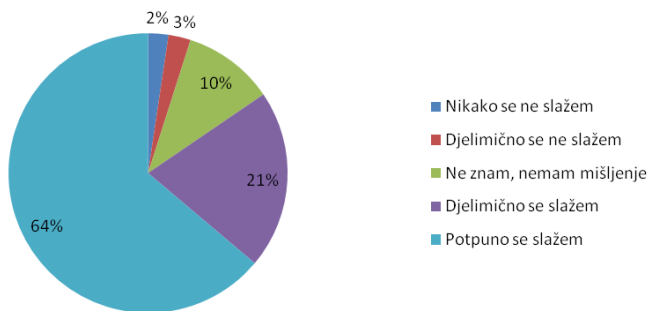

Odgajatelji/ce mi ukazuju na štetnost duhana i drugih poroka.

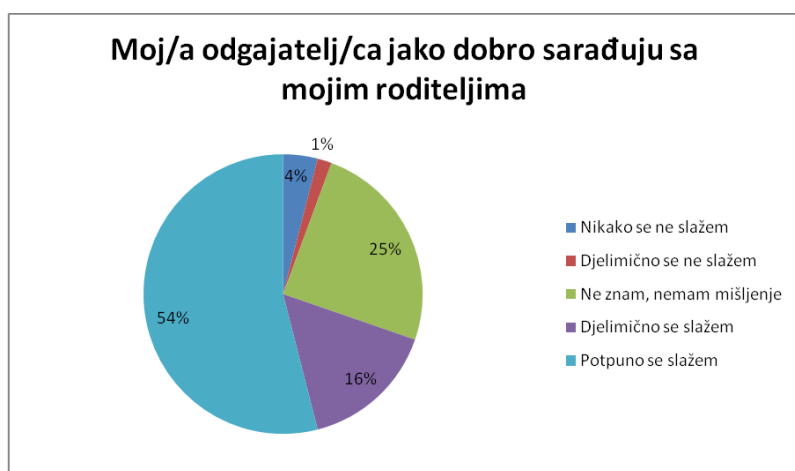
Mogu reći da imam jako dobar odnos sa svojim odgajateljem/icom.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	10	11	45	88	272
Tabela 18	2,35%	2,58%	10,56%	20,66%	63,85%

Mogu reći da imam jako dobar odnos sa svojim odgajateljem/icom.

Prema podacima iz tabele broj 18 jasno je da većina učenika, njih 84,51% smatra da je njihov odnos sa odgajateljima izuzetno dobar i da je mali procenat onih koji smatraju da nemaju takav odnos.

Moj/a odgajatelj/ica jako dobro saraduje s mojim roditeljima.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	17	7	105	67	230
Tabela 19	3,99%	1,64%	24,65%	15,73%	53,99%

Saradnja škole s roditeljima je od ključnog značaja za razumijevanje svih prilika i ambijenta u kojem se učenik nalazi i odrasta. Stoga, saradnja odgajatelja s roditeljima je na visokom stepenu prema 69,72% ispitanika. Tek oko 5% smatra da je ta saradnja loša i nezadovoljavajuća.

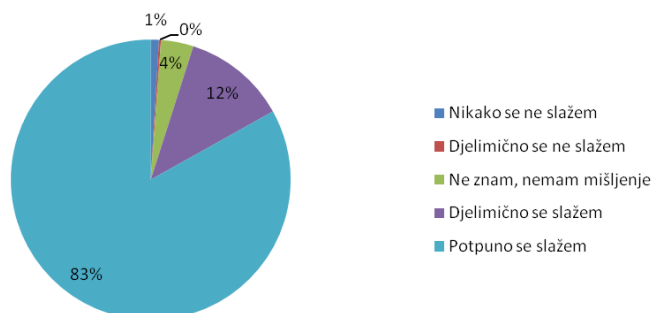
Odgajatelj/ica me pokušava naviknuti na redovno izvršavanje obaveza.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	5	5	31	99	286
Tabela 20	1,17%	1,17%	7,28%	23,24%	67,14%

Sav trud i angažman na postizanju željenih rezultata u odgojnom radu, kako bi se postizali optimalni rezultati, prepoznati su i 90,38% ispitanika smatra da odgajatelji rade na tome da učenici steknu radne navike i da budu od onih koji na vrijeme izvršavaju svoje obaveze. Ovdje se ne mjeri rezultat tih napora nego postojanje stvarnog truda i angažiranosti kod odgajatelja.

Odgajatelj/ica me uvjerava da je činjenje harama štetno za mene, porodicu i okolinu.	Nikako se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Ne znam, nemam mišljenje	Djelimično se slažem	Potpuno se slažem
	4	1	16	51	354
Tabela 21	0,94%	0,23%	3,76%	11,97%	83,10%

Odgajatelj/ca me uvjerava da je činjenje harama štetno za mene, porodicu i okolinu.

Ponašanje u skladu s onim što nam je Uzvišeni Allah zabranio, a izvršavanje naredbi Njegovih je jedno od osnovnih načela odgojno-obrazovnog rada u Medresi te se to, na osnovu podataka iz tabele broj 21, jasno i dokazuje jer 95,07% ispitanika tvrdi da odgajatelji posvjećuju tome dosta pažnje i ukazuju na teškoće i tegobe života ako se ne kloni harama.

Zaključak

Učenici koji pohađaju nastavu i borave u đlačkom domu Behrambegove medrese i pod odgojnim su vođstvom odgajatelja koji svoj rad baziraju na savremenim dostignućima pedagoške nauke i principima islamske pedagogije razvijaju se u pojedince s više pozitivnih osobina ličnosti, kao što su strpljivost, plemenitost, solidarnost, povjerljivost.

Sve postavljene hipoteze su potvrđene. Odgajatelji se u odgojnom radu s učenicima koriste odgojnim metodama koje potiču razvijanje pozitivnih osobina učenika te afirmiraju put ka samoodgoju. Izuzetno tijesna saradnja škole s porodicom doprinosi učinkovitijem razvoju i sazrijevanju učenika. Putem rasporeda dnevnih aktivnosti, u čijem središtu je obavljanje molitve zajednički (u džematu), učenici su svjesniji pripadnosti društvu i svjesniji u izgradnji identiteta. Učenici se osposobljavaju za rješavanje životnih prepreka i problema kroz dobro organizovan i konstantan savjetodavni rad. Posebna pažnja se posvećuje zdravlju učenika i odvrćanju od nezdravog načina života, počevši od ishrane do izbjegavanje svakog štetnog ponašanja

(duhan, nargila, nekorektno izražavanje, pretjerana upotreba telefona i sl.). Učenici imaju povjerenje prema svojim odgajateljima te je to bitna i veoma značajna pretpostavka za kvalitetan i uspješan odgojni rad. U svakodnevnom radu s učenicima odgajatelji su svjesni svoje odgovornosti i cjelodnevne brige koju pokazuju prema učenicima jer dok su oni u đaćkom domu, posebno se mogu osloniti na svoje odgajatelje, što i učenicima uliva sigurnost i pouzdanje te prepoznaju to kao poseban doprinos u razvijanju ličnosti i usvajanju univerzalnih etičkih normi, posebno empatično i altruistično ponašanje. Posebna pažnja je usmjerena na to da učenici razvijaju kvalitetne radne navike, da se uče efikasnom menadžmentu vremena, posebno da svoje slobodno vrijeme koriste konstruktivno i produktivno. Najvažnije što se razvija kod učenika jeste potreba za iskrenošću, njegovanje iskrenosti i istrajavanje na putu iskrenosti. Odgojni rad u Medresi je na visokom nivou te se, na temelju rezultata prezentovanih u ovom radu, to i potvrđuje iz perspektive direktnih učesnika i sudionika odgojnog procesa-samih učenika.

Literatura

1. Kukić, S. (2015), *Metodologija znanstvenog istraživanja*, Sarajevo, Sarajevo publishing.
2. Šehović, M. (2007), *Osnove opće, razvojne i pedagoške psihologije*, Tuzla, Off-set.
3. Tomić; Hasanović, (2007), *Mladi i slobodno vrijeme*, Tuzla, Off-set.
3. Tomić; Osmić; Karić, (2006), *Pedagogija*, Tuzla, Denfas.
4. Vukasović, A. (1998), *Pedagogija*, Zagreb, Mi.